

AQRAR SEKTORUN İDARƏ EDİLMƏSİNDƏ AQROMONİTORİNQİN ROLU

M. S. HƏSƏNOVA

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Ölkənin aqrar sektorunun dinamik inkişaf etdiyi və bu sahəyə dövlət tərəfindən diqqətin artırıldığı şəraitdə həyat keçirilən işlərin nəticələrinin qiymətləndirilməsi və səmərəli idarəetmənin təmin edilməsi mükəmməl monitoring sisteminin formalaşdırılmasını zəruri edir. Məqalədə müxtəlif yanaşmalar əsasında monitoringin mahiyyəti izah edilir, onun təşkili prinsipləri müəyyənləşdirilir, nəzəri və praktiki əhəmiyyəti olan nəticələr formalaşdırılır.

Acar sözlər: kənd təsərrüfatı, aqrar siyasət, monitoring, prinsip, idarəetmə, təhlil, informasiya bazası, aqromonitorinq, proqnoz.

Kənd təsərrüfatı istənilən ölkənin iqtisadiyyatında xüsusi yer tutur. Bu sektorun mühüm vəzifələri ölkənin ərzaq təhlükəsizliyini, iqtisadi və sosial sabitliyini, sənaye istehsalını xammalla təmin etməkdən ibarətdir. Bundan başqa kənd təsərrüfatı ölkədə əhalinin əksər hissəsinin həyat tərzini müəyyən edir. Odur ki, bu növ iqtisadi fəaliyyətin qiymətləndirilməsi spesifikasiyası kənd təsərrüfatı istehsalının bir sıra mühüm xüsusiyyətləri ilə bağlıdır. Aqrar sferanın başlıca xüsusiyyətləri yalnız təbii şəraitdən, çoxlu istehsalçı kateqoriyalarından, istehsal tsiklinin uzunluğundan və mövsümlükdən asılı deyildir. Fikrimizcə, bunlarla yanaşı kənd təsərrüfatının mühüm xüsusiyyətlərinə onun yüksək kapital tutumluluğunu, nisbətən aşağı rentabelliyini, həmçinin istehsalın və gəlirlərin qeyri-sabitliyini, ərzaq bazarında tələb və təklifin aşağı elastikliyi, istehsalçılar və istehlakçılar üçün mühüm həyati əhəmiyyəti olan qiymətin çox yüksək elastikliyi də əlavə etmək olar.

Ölkə iqtisadiyyatı üçün aqrar sektorun iqtisadi və sosial əhəmiyyətini nəzərə alaraq son dövrlərdə ölkədə dövlətin aqrar siyasətinin məqsədlərini, kənd təsərrüfatının inkişafının və əhalinin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin əsas istiqamətlərini özündə əks etdirən bir sıra normativ sənədlər qəbul edilmişdir [3, səh. 41]

Bir çox alimlər aqrar iqtisadiyyatın müxtəlif tərəflərini tədqiq edir və onun perspektiv inkişaf yollarını, ixracat imkanlarının artırılması istiqamətlərini təklif edir. Kənd təsərrüfatının yüksək və sabit inkişafının təmin edilməsi, bu sahədə müəyyənləşdirilmiş strateji məqsədlərə nail olunması yalnız aqrar siyasətin əsaslandırılmasından və adekvatlığından deyil, həm də idarəetmə metodlarının təkmilləşdirilməsindən, müxtəlif səviyyəli idarəedici mütəxəssislərin yeni iqtisadi təfəkküründən asılıdır [4, səh.29].

İqtisadiyyatın idarəedilməsində dövlətin rolunun güclənməsi, o cümlədən aqrar sektorun dövlət tərəfindən dəstəklənməsi zəruriliyinin qaçılmazlığı ilə xarakterizə olunan müasir şəraitdə "təhlilin məntiqi və proseslərin idarəetmə sistemi" əhəmiyyətli şəkildə

dəyişir [3, səh.10]. Bundan başqa ölkədə innovasiya və ixrac yönümlü inkişaf strategiyasının seçilməsi şəraitində idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi "kənd təsərrüfatının səmərəliliyinin və rəqabətqabiliyyətinin yüksəldilməsinin" başlıca şərtidir [11. səh.4]. "Kənd təsərrüfatında mövcud sosial-iqtisadi vəziyyətin müsbət istiqamətdə dəyişdirilməsi sistemli təhlilə əsaslanan idarəetmənin yeni metodlarının tətbiqini tələb edir" [9]. Aqrar sektorun inkişafının müasir mərhələsində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmiş və bu sahənin inkişafının 9 strateji hədəfini və 34 prioritetini özündə əks etdirən "Ölkədə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi" nin prioritetlərindən biri kimi aqrar siyasətin nəticələrinin monitoringi və qiymətləndirilməsi sisteminin qurulmasının zəruriliyi də məhz bu qeyd edilən problemlərin həll edilməsi ilə bağlı olmuşdur [1].

Aqrar sektorun vəziyyəti ölkə iqtisadiyyatının inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Keyfiyyətli aqrar siyasətin həyata keçirilməsi son nəticədə kənd təsərrüfatı istehsalçılarının maliyyə sabitliyinin təmin edilməsinə, dövlət büdcəsinin gəlirinin artırılmasına, aqrar-sənaye istehsalı ilə məşğul olan şəxslərin gəlirlərinin yüksəlməsinə, kənd əhalisinin həyat keyfiyyətinin yaxşılaşmasına gətirib çıxarır.

Qeyd etdiyimiz kimi kənd təsərrüfatının inkişafı üzrə strateji yol xəritəsinin qəbul edilməsi aqrar sektorun vəziyyətinin mütəmadi qiymətləndirilməsini vəzifə etmişdir. Aqrar sektorun inkişaf səviyyəsinin qiymətləndirilməsi və dəyişmə meylinin modelləşdirilməsi idarəetmənin mühüm vasitəsidir. Başqa sözlə desək, kənd təsərrüfatının inkişaf strategiyasının işlənilib hazırlanması üçün analitik zəncirin zamanlı prosesini xarakterizə edən dinamik modelə ehtiyac vardır. Bu məqsədlər üçün daha adekvat vasitə monitoringdir.

Monitoring formalaşmış konkret dinamikanı və inkişafın planlaşdırılmış trayektoriyasından kənarlaşmalar haqqında xəbərdarlığa imkan verir. "Moni-

torinq - bu idarəetmənin alt sistemində baş verən "bütün dəyişikliklər haqqında etibarlı, vaxtında olan, kifayət qədər tam, relevant informasiyadan istifadə əsasında idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi yolu ilə... idarəedilən alt sistemdə həyata keçirilən .... idarəetmə fəaliyyətinin spesifik növüdür" [6, səh. 15]. O.S.Oleynik öz tədqiqatlarında sistemli monitorinqli müşahidənin məqsədmüvafiqliyi haqqında qeyd edir ki, "tədqiqat obyektini kimi kənd təsərrüfatının və onun subyektlərinin sosial-iqtisadi vəziyyətinin təhlilinin mürəkkəbliyi müntəzəm əsasda regionun sosial-iqtisadi inkişafı hərtərəfli xarakterizə edən müxtəlif kəmiyyət məlumatlarının, analitik materialların, ekspert qiymətləndirmələrin əldə edilməsini təmin edən monitorinq sisteminin formalaşdırılmasını tələb edir" [10, səh. 44].

Ümumi şəkildə monitorinq "hər hansı bir hadisənin nəzərdə tutulan nəticələrə və əvvəlki vəziyyətinə yaxın inkişafını öyrənmək məqsədilə onun üzərində daimi müşahidədir" [12, səh. 459]. Monitorinq idarəetmə obyektinin inkişafının müxtəlif proqramlarının həyata keçirilməsi üzərində nəzarətin əhəmiyyətli ünsürlərindən biridir, mühüm göstəricilərə əsaslanır və uzunmüddətli perspektivdə inkişafa düzəlişlər aparmağa imkan verir. Deməli, monitorinq həyata keçirilən idarəetmə qərarlarının nəticələri haqqında obyektiv informasiya formalaşdırır, işlərin təşkili üzərində nəzarəti və koordinasiyanı, idarəedilən obyektin gələcək planlaşdırılmasında nəticələrdən istifadə edilməsini təmin edir.

A.H.Borisov monitorinqi hər hansı bir hadisənin yaxud prosesin vəziyyətinin müşahidəsi, qiymətləndirilməsi və proqnozlaşdırılması, idarəetmənin tərkib hissəsi, onların fəaliyyətinin təhlili kimi izah edir [7, səh. 404].

Araşdırmadan aydın olur ki, monitorinq özündə idarəetmənin müşahidə, təhlil, qiymətləndirmə, proqnozlaşdırma kimi mühüm funksiyalarını birləşdirir və öz mahiyyətinə görə o, idarəetmə prosesinin informasiya təminatının tərkib hissəsidir. İstənilən idarəetmə informasiyanı idarəetmə qərarına çevirmək üçün onun toplanması, saxlanması, işlənməsi və otürülməsi prosesidir [2]. Ona görə də bütövlükdə aqrar sektorun, o cümlədən ixrac yönümlü kənd təsərrüfatı istehsalının inkişafının monitorinqinin həyata keçirilməsi üçün keyfiyyətli informasiya resurslarından istifadə edilməsi və əldə edilən monitorinqli informasiya əsasında adekvat idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi zəruridir.

Müasir dövrdə aqrar siyasətin nəticələrinin və kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin monitorinqinin informasiya bazasının formalaşdırılmasının əsas prinsiplərinə aşağıdakıları aid etmək olar:

-aqrar siyasətin nəticələrinin və kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin monitorinqinin

informasiya bazası bu sektorun inkişafının tənzimlənməsi və nəzarətinin informasiya təminatı sistemində daxil olmalı, onun inkişafının spesifik xüsusiyyətlərini özündə əks etdirən və dövlət idarəetmə orqanlarına lazım olan zəruri məlumatlardan ibarət olmalıdır,

- aqrar siyasətin nəticələrinin və kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin monitorinqinin informasiya bazası aqrar sektorun hər bir konkret sahəsinin inkişafı üzrə müəyyənləşdirilmiş taktiki və strateji məqsədlər, inkişafın hədəfləri, amilləri və göstəriciləri haqqında mühüm informasiyanı özündə əks etdirməlidir,

-starteji hədəflər və prioritetlər, onları xarakterizə edən göstəricilər sisteminin formalaşdırılmasının əsası dövlət idarəetmə orqanlarının qanunverici aktları, proqramları, konsepsiyaları, həmçinin təlimatlandırıcı-metodiki materialları təşkil etməlidir,

- aqrar siyasətin səmərəliliyini, kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin gedişini və nəticələrini xarakterizə edən ümumiləşdirici göstəricilərin izahı sadə və idarəetmə təcrübəsində istifadə və təhlil etmək üçün əlverişli olmalıdır,

- aqrar siyasətin nəticələrinin və kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin monitorinqinin informasiya bazasını formalaşdırarkən dövlət statistika sistemi ilə yanaşı, digər xüsusi sistemlərin məlumatlarından da istifadə etmək lazımdır.

Monitorinq sisteminin fəaliyyətinin başlıca məqsədi idarəetmə orqanlarını, xüsusilə aqrar sektorun tənzimlənməsini və idarəedilməsini həyata keçirən strukturları bu sferada baş verən proseslər haqqında tam, vaxtında və etibarlı informasiya ilə təmin etməkdən ibarətdir [8, səh. 16]. Monitorinqin əsas vəzifələrinə aiddir:

-müşahidənin təşkili, yəni kənd təsərrüfatında baş verən sosial-iqtisadi proseslər haqqında obyektiv və etibarlı informasiya əldə etmək,

-əldə edilən informasiyanı sistemli təhlil etmək və qiymətləndirmək, baş verən sosial-iqtisadi proseslərin bu və ya digər xarakterinin formalaşmasına gətirib çıxaran səbəbləri aşkar etmək,

- informasiya istehlakçılarını (vətəndaş, idarəetmə orqanları, təsərrüfat subyektləri, beynəlxalq təşkilatlar və s.) aqrar siyasətin nəticələri və onun səmərəliliyi monitorinqinin həyata keçirilməsindən əldə edilən informasiya ilə təmin etmək,

-kənd təsərrüfatının vəziyyəti və inkişafı üzrə proqnozlar işləyib hazırlamaq,

-aqrar sektorda formalaşmış mənfi meyillərin aradan qaldırılmasına və müsbət meyillərin dəstəklənməsinə istiqamətlənən tövsiyələri işləyib hazırlamaq və s.

Müasir dövrdə kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi inkişafının əsas məqsədi əhalinin həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi vasitəsilə regionların sosial kapitalını

qoruyub saxlamaq və artırmaqdır. Bu məsələnin həllində aqromonitorinq özünün müsbət rolunu oynaya bilər. Ümumiyyətlə, aqrar sferanın monitorinqinin fəaliyyət istiqamətləri çoxşaxəlidir və onlara əhalinin həyat keyfiyyətinin, regional problemlərin həll edilməsində regionun rolunun, kəndin sosial potensialı və ondan istifadənin səmərəliliyi, kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin gedişinin, ölkənin dayanıqlı iqtisadi inkişafının təmin edilməsində aqrar sektorun rolunun və s. monitorinqini aid etmək olar. Aqromonitorinqin obyektləri kimi kənd təsərrüfatı sferasında qanunvericilik bazası, onun icrası səviyyəsi və mexanizmi, kənd təsərrüfatının bazar təsərrüfatçılığı şəraitinə uyğunlaşma imkanları, kənd əhalisinin həyat keyfiyyəti və regionlarda sosial infrastrukturun vəziyyəti, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə bağlı təbii mühitin vəziyyəti, kənd təsərrüfatının inkişafının elmi əsaslandırılma və təcrübədə həyata keçirilmə səviyyəsi, aqrar sektorun struktur-institusional dəyişikliyi, onun innovasiya fəallığı və investisiya cəlbediciliyi, istehsalın xərclilik və rəqəbatqabiliyyətlik səviyyəsi, həmçinin təsərrüfatdaxili ehtiyatlardan istifadə edilməsi, kənd əhalisinin işgüzar fəallıq səviyyəsi və s. çıxış edə bilər.

Fikrimizcə, aqromonitorinqin təşkilinin əsas prinsiplərinə aşağıdakıları aid etmək olar:

- məqsədmüvafiqlik. Səmərəli monitorinqin bütün sistemi konkret idarəetmə məsələlərinin həllinə istiqamətlənməlidir,

- sistemli yanaşma. Aqrar sektor ölkənin iqtisadi sisteminin mühüm tərkib hissəsidir və ona görə də onun monitorinqi bütün həlqələrlə əlaqəli şəkildə aparılmalı və qiymətləndirilməlidir,

- komplekslilik. Ayrı-ayrı sahələrin monitorinqi və aqrar sektorun inkişaf istiqamətləri bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə həyata keçirilməlidir,

- kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişiklikləri və aqrar siyasətin nəticələri üzərində müşahidənin fasiləsizliyi təmin edilməlidir.

- monitorinq aparılan sferada baş verən dəyişikliklər haqqında informasiya dövrü olaraq toplanılmalıdır.

- tətbiq edilən monitorinq göstəriciləri zaman və digər əlamətlər üzrə müqayisəli olmalıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, aqromonitorinq sistemi kənd təsərrüfatının və onun ayrı - ayrı sahələrinin inkişafının idarəedilməsi funksiyasını yerinə yetirmir. O, daha peşəkar və mükəmməl idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi baxımından informasiya mənbəyidir və idarəetmənin nəzarətedici funksiyasının bir hissəsidir.

Beləliklə, kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin və aqrar siyasətin nəticələrinin monitorinqi və qiymətləndirilməsi sisteminin for-

malaşdırılmasının metodoloji əsaslarının araşdırılmasına əsaslanaraq aşağıdakı *nəticələrə* gəlmək olar:

- kənd təsərrüfatının kompleks sosial-iqtisadi inkişafı və insanların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması dövlətin və cəmiyyətin başlıca vəzifələrindən biridir. Ölkədə həyata keçirilən sosial-iqtisadi dəyişikliklər iqtisadiyyatın mühüm sahəsi olan kənd təsərrüfatının inkişafına, əhalinin keyfiyyətli ərzaq məhsulları ilə təminatının yaxşılaşdırılmasına gətirib çıxarmışdır. Dünya iqtisadi sisteminin qeyri-sabitliyi, qloballaşmanın və rəqabətin səviyyəsinin, inkişafda keyfiyyət amillərinin rolunun, əhalinin ekoloji baxımdan təmiz ərzaq məhsulları ilə təmin edilməsinə tələbin artması və s. ölkənin aqrar sektorunun inkişafın yeni mərhələsinə keçməsinə zəruri etmişdir. Bu məqsədlə ciddi dövlət proqramları qəbul edilmiş, strateji hədəflər və prioritetlər müəyyənləşdirilmişdir. Qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olunması, aqrar siyasət və kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklər sahəsində əsaslandırılmış idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi üçün səmərəli vasitələrdən istifadə edilməsini zəruri edir.

- monitorinq kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin və aqrar siyasətin nəticələrinin təhlili və qiymətləndirilməsinin mühüm metodlarından biridir. Monitorinq sisteminin fəaliyyətinin əsas məqsədi bütövlükdə aqrar sektorda və onun müxtəlif sferalarında baş verən proseslər haqqında dövlət idarəetmə orqanlarını tam, vaxtında, etibarlı informasiya ilə təmin etməkdir. Monitorinq özündə idarəetmənin mühüm funksiyalarını - müşahidə, təhlil, qiymətləndirmə, proqnozlaşdırma birləşdirir və idarəetmə prosesinin informasiya təminatının tərkib hissəsi kimi çıxış edir.

- aqrar sektorda səmərəli monitorinq sisteminin qurulması bir sıra prinsiplərə əsaslanmasını zəruri edir. Fikrimizcə, monitorinq sisteminin formalaşdırılması elmi baxımdan əsaslandırılmalı, obyektivlik, reallıq, informasiya təminatının adekvatlığı və representativliyi, məqsədmüvafiqlik, sinergetiklik, kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi inkişafının idarəedilməsi ilə monitorinq prosesinin təşkilati vahidliyi, monitorinqin hüquqi və təşkilati təminatının institusionalaşdırılması, sistemlilik və komplekslilik, fasiləsizliyin və dövrülüyün uzlaşdırılması, universallıq, operativlik, etibarlılıq, ierarxilik, zaman və məkan üzrə göstəricilərin müqayisəliliyi və s. kimi prinsiplərə əsaslanmalıdır.

- monitorinqli təhlil keyfiyyətli idarəetmənin informasiya bazasıdır. Monitorinqin nəticələrinin təhlili kənd təsərrüfatının daha yaxşı inkişaf strategiyasını işləyib hazırlamağa və tətbiq etməyə imkan verir. Aqromonitorinqin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərinə kənd təsərrüfatının fəaliyyətinə təsir edən amillərin müşahidəsi, onun faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, aqrar istehsalın perspektiv inkişaf

finin əsaslandırılması və s. aid edilir. İstənilən ölkənin iqtisadiyyatının səmərəli fəaliyyəti inkişaf etmiş xarici iqtisadi əlaqələr sistemi olmadan mümkün deyildir. Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Startji Yol Xəritəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi kənd təsərrüfatı və emal sənayesi məhsulları üzrə ixracın təşviqi və dəstəklənməsidir. Bu isə əhəmiyyətli şəkildə ixrac yönümlü kənd təsərrüfatı istehsalının inkişaf problemlərinin aşkar edilməsindən və bu istiqamətdə aqrar siyasətin gücləndirilməsindən asılıdır. Aqromonitorinq ixrac yönümlü kənd təsərrüfatı istehsalının inkişafı məqsədilə ayrı-ayrı sahələrin ixracat və innovasiya potensialının artırılmasına, onların dövlət tərəfindən dəstəklənməsi və stimullaşdırılması mexanizminin tətbiq edilmə-

sinə, kənd təsərrüfatı məhsullarının rəqabətqabiliyyətliyinin yüksəldilməsinə, istehsalçıların xarici bazara çıxışının asanlaşdırılmasına, biznes mühitinin təkmilləşdirilməsinə, institusional potensialın gücləndirilməsinə və s. istiqamətlənən səmərəli aqrar siyasətin zəruri informasiya bazasını formalaşdırmalıdır. Fikrimizcə, kənd təsərrüfatının sosial-iqtisadi dəyişikliklərinin və aqrar siyasətin nəticələrinin monitorinqi və qiymətləndirilməsinin səmərəli sisteminin formalaşdırılması və onun vasitəsilə əldə edilmiş nəticələr dövlətə investisiya və innovasiya resurslarının daha səmərəli yerləşdirilməsinə, ixrac yönümlü aqrar istehsalın tənzimlənməsinə, etibarlı və keyfiyyətli proqnozların, bütövlükdə aqrar inkişafın dəqiq və əsaslandırılmış startegiyasının işlənilib hazırlanmasına imkan verir.

ƏDƏBİYYAT

1. "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. 2. Əliyev Ə.İ. Qlobal perspektivlər kontekstində Azərbaycan sənayesinin inkişafı və onun statistik monitorinqinin bəzi məsələləri, "Audit" jurnalı, BBU, №3, 2015, səh. 3-7. 3. Fərhadli P.O. Ərzaq məhsulları bazarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi yolları, "Audit" jurnalı, BBU, №3, 2016, səh. 40-43. 4. Антонова Т. И. Управление развитием сельского хозяйства региона на основе совершенствования экономического мониторинга дисс. канд. экон. наук, Волгоград, 2014, 176 с. 5. Аскеров. П.Ф. Развитие системы управления агропромышленным комплексом: дис. д-ра экон. наук: 08.00.05, – Великий Новгород, 2012, 323 с. 6. Аралбаева, Г. Г. Методология и организация мониторинга региональной социально-экономической системы : автореф. Дис. д-ра экон. наук : 08.00.05, – Оренбург, 2014, 38 с. 7. Борисов А. Большой экономический словарь /А.Борисов - М: Книжный мир, 2013, 860 с. 8. Когут А.Е. Информационные основы регионального социально-экономического мониторинга, - СПб: ИСЭП РАН, 2015, 97 с. 9. Еремеев, В. И. Формирование системы государственного управления сельским хозяйством (теория, методология, практика) : автореф. дис. д-ра экон. наук : 08.00.05, – М., 2012. 10. Олейник, О. С. Информационное обеспечение управления развитием региона: дис. д-ра экон. наук : 08.00.05; 08.00.12, – Волгоград, 2013, 355 с. 11. Стратегия социально-экономического развития Волгоградской области (2008–2025 гг.) / О. В. Иншаков [и др.] ; под ред. О. В. Иншакова; РАН, Отд-ние обществ. наук, Юж. секция содействия развитию экономики; ВолГУ. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2008. – 356 с. 12. Толковый словарь русского языка с включением сведений о происхождении слов / РАН, Ин-т русского языка им. В.В.Виноградова; отв. ред. Н. Ю. Шведова. - М.: Азбуковник, 2008, 1175 с.

Роль агромаркетинга в управлении аграрного сектора

М.С. Гасанова

Необходимо, чтобы результаты исследований проводились с учетом того, что сельскохозяйственный сектор страны развивается динамично, и эта область поднимается государством и что создается эффективная система мониторинга. В случае различных подходов объясняется характер отслеживания, определяются его принципы, формируются теоретические и практические последствия.

Ключевые слова: сельское хозяйство, аграрная политика, мониторинг, принцип, управление, анализ, информационная база, агромониторинг, прогноз.

Agromarketing role in management of the agrarian sector

M.S.Hasanova

It is indispensable that the results of the studies carried out on the condition that the country's agricultural sector develops dynamically and this area is raised by the state, and that the effective monitoring system is formulated. In the case of the various approaches, the nature of the tracing is explained, its principles are determined, the theoretical and practical consequences are shaped.

Key words: agriculture, agrar policy, monitoring, principle, management, analysis, information base, agromonitoring, forecast.